

TÜRKİYE'DE GELİR DAĞILIMININ SOSYO EKONOMİK PROFİLİ^{*,**}

SOCIO-ECONOMIC PROFILE OF INCOME DISTRIBUTION IN TURKEY

Egemen İPEK^{***}
Özlem SEKMEN^{****}

Öz:

Bu çalışmanın amacı 2002 yılından bu yana Türkiye'de gerçekleşen ekonomik büyüme ve refah artışının farklı sosyo-ekonomik profile sahip hanehalkları arasında nasıl dağıldığını analiz etmektir. Bu amaçla Türkiye'de yerleşik hanehalklarına uygulanan Hanehalkı Bütçe Anketi verilerinden yararlanılarak 2003-2012 yılları için gelir eşitsizliği, hanehalkı reisine ait eğitim, yaş, cinsiyet, meslek kolu, iktisadi faaliyet kolu, yerleşim yeri gibi sosyo-ekonomik değişkenlerine göre alt gruplara ayrıştırılarak Theil endeksleri hesaplanmıştır. Bu sayede ilgili dönem için gelir eşitsizliğinin, oluşturulan bu alt gruplar içindeki ve arasındaki seyri de gözlemlenebilmiştir. Çalışmadan elde edilen en önemli bulgulardan birincisi cinsiyetler arası eşitsizliğin azaltılmasının toplam eşitsizliği azaltmada hiçbir rolünün olmadığı, ikincisi ise gayrimenkul, kiralama ve iş faaliyetlerinden gelir elde eden hanehalklarının grup içi gelir eşitsizliğinin en yüksek grup olduğudur.

Anahtar Kelimeler: Gelir Dağılımı, Gelir Eşitsizliği, Demografik Değişkenler, Ayrıştırma.

JEL Sınıflandırması: D63,D31

Abstract:

The aim of this study is to analyze the distribution of economic growth and welfare increase that have been performing in Turkey since 2002 among households with different socio-economic profile. For this purpose, the income inequality is decomposed by subgroups according to head of household's demographic variables such as education level, age, gender, occupation, working sector, and living area by calculating the Theil index using the 2003-2012 Household Budget Survey data conducted on resident households in Turkey. Thus the pattern of the income inequality between and within these subgroups could be observed during the corresponding term. The first main findings obtained from this study is that there is no role of the decreasing inequality between male and female on reducing the overall inequality, second is that households earning income from real estate, rental, and business activities is the highest group having income inequality within the group.

Keywords: Income Distribution, Income Inequality, Demographics Variables, Decomposition.

JEL Classifications: D63, D31

* Makale Gönderim Tarihi: 23.11.2016

Makale Kabul Tarihi: 19.12.2016

** Bu çalışma Türkiye Ekonomi Kurumu tarafından düzenlenen, Beşinci Uluslararası Ekonomi Konferansı'nda sunulmuş bildirinin gözden geçirilmiş halidir.

*** Yrd. Doç. Dr., Sorumlu yazar; Gümüşhane Üniversitesi İİBF, İktisat Bölümü. eipek@gumushane.edu.tr

**** Öğr. Gör., Gümüşhane Üniversitesi İİBF, İktisat Bölümü. osekmen@gumushane.edu.tr

GİRİŞ

Gelir dağılımı kavramı, ülke içinde meydana gelen gelirin, geliri oluşturan sosyal gruplar arasındaki dağılımını ifade etmektedir. Bu kavram yardımıyla, Türkiye’de 2002 yılından bu yana gerçekleşen yaklaşık %4’lük ortalama büyüme oranı ile sağlandığı düşünülen refah artışının toplumdaki sosyo-ekonomik gruplar arasında nasıl dağıldığı bu çalışmanın temel sorusunu oluşturmaktadır. Gelir getiren bireylerin sahip olduğu farklı demografik özellikler mevcut gelir eşitsizliğinin önemli bir bölümünün açıklayıcısı olarak görülmektedir. Bu nedenle, gelir dağılımının sosyo-ekonomik alt gruplara ayrıştırılarak incelenmesi gelir dağılımında adaletin sağlanmasına yönelik oluşturulacak politikaların belirlenmesinde ve etkinliğinin artırılmasında politika yapıcılara önemli bilgiler sağlayacaktır.

Bu nedenle çalışmada, hanehalkı reisine ait yaş, eğitim, cinsiyet, esas işteki meslek kolu, esas işteki faaliyet kolu ve hanenin yerleşim yeri gibi önemli sosyo-ekonomik değişkenler yardımıyla oluşturulan alt gruplar içinde ve arasında mevcut olan gelir eşitsizliğinin tespit edilmesi ve seyrinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Literatür araştırmasına dayanarak, daha önce hem kapsadığı dönem itibariyle hem de analize konu olan demografik değişkenler itibariyle bu kapsamda bir çalışmanın Türkiye için gerçekleştirilmemiş olduğu görülmüştür. Bu yönüyle, bu çalışmanın Türkiye özelinde gelir dağılımı literatürüne önemli katkılar sağlaması da beklenilmektedir.

Çalışmanın ilk bölümünde gelir dağılımının sosyo ekonomik alt gruplar içinde ve arasındaki dağılımı üzerine literatür taramasına yer verilecek olup ardından analizde kullanılan veri seti tanıtılacaktır. Üçüncü bölümde analiz bulguları detaylı olarak incelenecek ve son olarak sonuç bölümünde elde edilen önemli bulgulara ve önerilere değinilecektir.

1. LİTERATÜR

Gelir getiren bireylerin sahip olduğu farklı demografik özellikler mevcut gelir eşitsizliğinin önemli bir bölümünün açıklayıcısı olarak görülmektedir. Çok sayıda teorik ve ampirik çalışma, eğitim, yaş, cinsiyet, ve yerleşim yeri gibi bazı demografik değişkenlerin kişiler arasındaki gelir farklılıklarını açıklamada önemli bir rolünün olduğunu göstermiştir.

Mookherjee ve Shorrocks (1982) İngiltere 1965-1980 dönemi için gelir eşitsizliğinin seyrini hanehalkı harcama anketi mikro veri seti yardımıyla incelemiştir. Veri setinin sahip olduğu kısıtlar nedeniyle çalışmada haneleri hanehalkı reisinin yaşına bağlı olarak alt gruplara ayırmış ve bu alt gruplar arasındaki gelir eşitsizliğini Gini ve genel entropi endeksleri yardımıyla analiz etmiştir. Çalışmadan elde edilen en önemli sonuç hanehalklarının yaş alt grubuna göre ayrıştırılması mevcut gelir eşitsizliğinin anlaşılmasına önemli katkılar sağladığıdır.

Tsakoglou (1993), çalışmasında Yunanistan’daki gelir eşitsizliğini, hanehalkı bütçe anketi verilerinden yararlanarak 1974 ve 1982 yılları için karşılaştırmalı olarak analiz etmiştir. Çalışmada, hanehalkları yaşadıkları bölge, kır/kent, hanehalkı reisinin yaşı ve eğitim seviyesi üzere dört alt gruba ayrılmıştır. Söz konusu gruplar arasındaki ve içindeki

gelir eşitsizlikleri Theil indeksi ile, genel eşitsizlik ise logartimaların varyansı indeksini kullanarak hesaplamıştır. Çalışmada alt gruplar içindeki ve arasında gelir dağılımının ayrıştırılmasının gelir eşitsizliğinin seyrini anlamada önemli olduğu vurgulanmış ve hanehalkı reisinin eğitim seviyesinin gelir eşitsizliğinde önemli bir değişken olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Atkinson (1993), çalışmasında Birleşik Krallık hanehalkı tüketim veri setinden hareketle 1975-1985 yılları arasındaki gelir dağılımını incelemiş ve haneleri, hanehalkı reisinin çalışma durumuna göre iki alt gruba ayırmıştır. Çalışmanın sonucunda, hanehalkı reisi çalışmayan hanelerde gelir eşitsizliğinin daha yüksek olduğu, bu nedenle hükümetin sosyal politikalar aracılığıyla bu eşitsizliğin azaltılması yönünde gayret göstermesi gerektiği vurgulanmıştır.

Jenkins (1995), Birleşik Krallık hanehalkı tüketim mikro veri seti kullanarak yaptığı çalışmada veri setini 1971-1986 yılları arasında beşer yıllık dönemler halinde elde aldığı çalışmasında hanehalklarını, hanehalkı reisinin yaşı, hanehalkı tipi, hanenin yerleşim bölgesi gibi 5 farklı alt gruba ayırmıştır. Çalışmada Mookherjee ve Shorrocks (1982)’dan farklı olarak yaştan gelir eşitsizliğini açıklamada rolünün düşük olduğu görülmüş ancak gelir dağılımının farklı sosyo-ekonomik alt gruplara ayrılarak incelenmesinin gelir eşitsizliğinin sebeplerini anlamada önemli olduğu vurgulanmıştır. Sonrasında farklı ülke deneyimlerine dayalı olarak yapılan pek çok çalışmada, gelir getiren bireylerin sahip olduğu farklı demografik özelliklerin mevcut gelir eşitsizliğini açıklamada önemli bir rolünün olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Parker, 1999; Papatheodorou, 2000; Barandolini ve D’Alessio, 2001; Breen vd. 2008).

Türkiye’de özelinde TÜİK tarafından sağlanan Hanehalkı Bütçe Anketi (HBA) mikro veri setinden yararlanarak hanehalkları arasındaki gelir dağılımını araştıran çalışmalar da mevcuttur. Kuştepe ve Halaç (2004) çalışmasında, 1994 ve 2002 yılları için haneleri bölgesel, kır-kent, hanehalkı reisinin çalıştığı sektör ile meslek grubuna göre dörde ayırmış ve bu grupların gelirden aldıkları payları hesaplamıştır. Ancak söz konusu çalışma gelir dağılımının grup içi ve gruplar arasındaki etkisini dikkate almamıştır.

Türkiye’de mikro veri üzerinden hem grup içi hem de gruplar arası gelir dağılımını inceleyen çalışmalar ise bir hayli sınırlı kalmıştır. Kaya ve Şenesen (2011)’in yaptıkları çalışmada, gelir dağılımının bireylerin eğitim durumuna, yerleşim yerine, çalıştıkları faaliyet alanına ve cinsiyete göre bir eşitsizliğe neden olup olmadığı analiz edilmiştir. 2005 HBA veri setinden hareketle oluşturulan bu alt gruplar için grup içi ve gruplar arası gelir eşitsizliği Dagum (1997) Gini ayrıştırma yöntemiyle analiz edilmiştir. Yapılan çalışma gelir eşitsizliğinde cinsiyetin önemli bir etken olduğunu ortaya koymuştur.

Aydın (2012) çalışmasında, 2003-2006 dönemi için gelir dağılımının sosyo-ekonomik ve demografik belirleyicileri HBA verileri yardımıyla analiz edilmiştir. Çalışmada hanehalkı reisinin ortalama gelirleri beş eşit %20’lik dilimlere bölünerek sınıflandırılmış, hanehalkı reisinin cinsiyeti, yaşı, eğitim düzeyi, iş kolu ve kır-kent değişkenlerine göre dağılımı sunulmuştur. Kırsal bölgelerde gelir dağılımının kente göre nispeten daha iyi olduğu, en alt gelir

katmanında yer alan hanehalkı reislerinin %65.4'ünün ilkokuldan daha az, %47.3'ünün ilkokul mezunu ve %50'den fazlasının da tarım, hayvancılık ile nitelik gerektirmeyen işlerde çalıştığı tespit edilerek gelir dağılımına etki eden en önemli faktörlerin ise eğitim düzeyi ve iş kolu olduğu belirtilmiştir.

Ekşi ve Kırdar (2015) çalışmasında ise saatlik ücret ve yıllık emek gelirinde 2002-2011 yılları arasında meydana gelen değişimler ve bu değişimlerin bireyler arasında ortaya çıkardığı eşitsizlikler 25-49 yaş arası erkeklerden oluşan örneklem grubu için eğitim ve yaş üzerinden araştırmıştır. Emek geliri üzerinden yapılan çalışmada genç (25-34) ve yaşlı (40-49) gruplar arasındaki gelir eşitsizliği 2002-2005 dönemi için azalırken 2005-2011 dönemi için azaldığı ancak grup içi eşitsizliğin 2005 sonrası için net bir resim vermediği vurgulanmıştır.

2. VERİ SETİ

Bu bölümde yararlanılan veriler Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'nin hazırladığı Hanehalkı Bütçe Araştırması Mikro Veri Seti (HBA) 2003-2012 yıllarında yapılan çalışmalarından derlenmiştir. HBA ilgili yıl için 1 Ocak-31 Aralık tarihleri arasında her ay, o yıl için belirlenen sabit sayıda ve belirli bölgeler içinden rastsal olarak seçilen hanehalklarına tekrarsız olarak uygulanarak elde edilmektedir. Bu nedenle HBA panel boyutu olmayan tekrarlı yatay kesit veri özelliğindedir. 2003-2012 dönemine ait toplam 108486 hanehalkına (toplamda 69 gözlem gelirden ölçüm hatası olduğu gerekçesiyle analiz dışı tutulmuştur) ait veri *faktör*¹ ile ağırlıklandırılarak analize tabi tutulmuştur. Haneye ve hanehalkına ilişkin değişkenler HBA'dan yararlanılarak aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır (TÜİK):

Hanehalkı, aralarında akrabalık bağı bulunma durumuna bakılmaksızın aynı konutta veya aynı konutun bir bölümünde yaşayan, temel ihtiyaçlarını birlikte karşılayan, hanehalkı hizmet ve yönetimine katılan bir veya birden fazla kişiden meydana gelen topluluk olarak tanımlanmıştır. *Hanehalkı reisi*, hanehalkının kazanç ve masraflarından sorumlu olmakla kalmayıp haneyi en iyi temsil ettiğine inanılan hanehalkı adına hukuki, iktisadi ve sosyal tasarrufla bulunabilen kişidir. *Hanehalkı yıllık kullanılabilir geliri*, gelir getiren hanehalkı fertlerinin çalıştıkları işlerden kazandıkları gelir, sermaye ve mülk (ücret, kâr, faiz, kira) geliri ile emekli maaşı, dul-yetim aylıkları ve yaşlılara yapılan ödemeler, karşılıksız burs vb. transfer gelirleri gibi parasal gelirleri ve aynı gelirlerin toplamı kişisel kullanılabilir gelir olarak tanımlanmıştır. Hanede yer alan her bir bireyin kişisel yıllık kullanılabilir gelirinin toplamıyla hanehalkı toplam kullanılabilir gelirin ulaşılmasıdır. Hanehalkı toplam yıllık geliri hanehalkının eşdeğer hanehalkı büyüklüğüne bölünerek, o hanehalkı için eşdeğer hanehalkı kullanılabilir geliri hesaplanmıştır. *Eşdeğerlik Ölçeği*, farklı büyüklük ve bileşimlerdeki hanehalkları arasında karşılaştırma yapmayı mümkün hale getiren, her bir hanehalkı büyüklüğünün kaç yetişkine denk olduğunu ortaya koyan katsayılarıdır. OECD eşdeğer fert ölçeğine göre, hanehalkındaki ilk yetişkin fert için 1, 14 ve daha büyük yaştaki diğer fertler için 0.5, 14 yaşından küçük fertler için ise 0.3 katsayıları dikkate alınmıştır.

¹ TÜİK tarafından tahmin yapılırken, her yıl Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'ne göre revize edilen nüfus projeksiyonları esas alınarak hesaplanan hanehalkı ağırlığı.

3. YÖNTEM

3.1. Gelir Eşitsizliği Hesaplama Ölçütleri

Gelirin dağılımının gerek ülkeler arasında gerekse aynı ülkedeki farklı gruplar içinde aynı olmaması nedeniyle hangi dağılımın daha iyi bir dağılım olduğunu söyleyebilmek gelirin görece daha zengin olandan diğerine transfer olması ile mümkün olmaktadır. Bu görüş Pigou-Dalton transfer kuralı olarak bilinmekte ve dağılımların hangisinin daha çok veya daha az eşit olduğunu göstermektedir. Bu kural ile gelir dağılımındaki eşitsizliğin daha çok veya daha az olduğu Lorenz eğrisi yardımıyla görsel olarak karşılaştırılır. Bir Lorenz eğrisinin diğerinin altında olması o dağılımın daha az eşit bir gelir dağılımına sahip olduğunu gösterirken bu eğri Pigou-Dalton transfer etkisinin bir serisi olarak diğer eğri tarafından türetilir. Ancak Lorenz eğrileri birbirlerini kestiği zaman hangi eğrinin daha az eşit olduğunu söyleyebilmek ve söz konusu eğrinin Pigou-Dalton transfer etkisinin bir serisi olarak üretilebilir mümkün olmamaktadır. Bu nedenle bir eşitsizlik endeksi transferin herhangi bir kişiden daha zengin olana gerçekleşmesi durumunda yeni dağılımın daha yüksek bir eşitsizlik göstermesi halinde tutarlı bir endeks olacaktır (Dollar vd. 1998: 39). Gini eşitsizlik endeksi ve genelleştirilmiş entropi endeksleri bu özelliği sağlamaktadır. Ancak gelir eşitsizliği hesaplamalarında sıklıkla Gini endeksi tercih edilmiş olmasına rağmen bu endeksin eşitsizliği alt gruplara ayıramamasının eksikliği genelleştirilmiş entropi endeksler yardımıyla giderilmiştir (Cowell, 1980; Cowell ve Kuga, 1981; Shorrocks, 1984).

Genelleştirilmiş Entropi Endeksleri; gruplar arasındaki eşitsizliği ve grup içindeki eşitsizliği kolayca ikiye ayırıştırabilen endekslerdir. Bu eşitsizlik ölçütünün genel matematiksel gösterimi denklem (1)’ de gösterilmiştir:

$$GE(\alpha) = \frac{1}{\alpha(1-\alpha)} \left[\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \left(\frac{Y_i}{\mu} \right)^\alpha - 1 \right] \quad (1)$$

(1) no.lu eşitlikte n , örneklem sayısını; Y_i i. kişinin gelirini ve μ , gelirlerin aritmetik ortalamasını göstermektedir. GE ’nin değeri 0 ile ∞ arasında değişmektedir. 0 olması eşit dağılıma karşılık gelirken yüksek değerler eşitsizliğin arttığı anlamına gelmektedir. Eşitlikteki α parametresi ise gelir dağılımındaki farklı noktalarda yer alan gelirler arasındaki uzaklığı ortaya koyan bir ağırlıktır ve herhangi bir reel sayı değerini alabilir. Bu α parametresinin aldığı değere göre genelleştirilmiş entropi endeksleri özel isimler almaktadır. Genel entropi endeksinde $\alpha = 1$ ise Theil endeksi, $\alpha = 2$ ise Varyans Katsayısının Karesinin yarısını ($C^2/2$) ve $\alpha = 0$ ise Logaritmik Standart Sapma (L) endeksi olarak adlandırılır (Bourguignon, 1979; Cowell, 1980; Shorrocks, 1980; Conceição ve Ferreira, 2000).

Theil Endeksi (T), Genel entropi endeksinde α ’nın 1 ’e eşit olduğu özel durumdur. Theil endeksinin değerinin sıfırdan uzaklaşması gelir eşitsizliğinin arttığı anlamına gelir ve matematiksel olarak (2) no.lu denklemde gösterilmiştir:

$$GE(1) = T = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \frac{Y_i}{\mu} \log \frac{Y_i}{\mu} \quad (2)$$

3.2. Eşitsizliğin Nüfus Alt Gruplarına Göre Ayrıştırılması

Mevcut genel gelir eşitsizliğine nüfusun alt grupları arasındaki ve içerisindeki eşitsizliğin ne ölçüde katkısının olduğunun bilinmesi uygulanacak politikaların etkinliği açısından önemlidir. Dolayısıyla eşitsizliği gruplar içi ve gruplar arası bileşenlerine ayırmak gerekmektedir (Papatheodorou, 2000).

Eşitsizlik endeksi, toplam eşitsizliği her bir gruptaki eşitsizliğin, ortalama gelirin ve her bir grubun nüfusunun toplam fonksiyonu olarak ifade edilebiliyorsa ayrıştırıcı olabilmektedir. Böylece herhangi bir gelir dağılımı için toplam eşitsizlik (3) no.lu eşitlikteki gibi yazılması mümkündür (Shorrocks, 1984; Cowell, ve Jenkins, 1995; Papatheodorou, 2000):

$$I_T = F(I_1, I_2, \dots, I_k; \mu_1, \mu_2, \dots, \mu_k; n_1, n_2, \dots, n_k) \quad (3)$$

(3) no.lu eşitlikte I_T tüm nüfustaki genel eşitsizlik; I_k , k grubundaki eşitsizlik; μ_k , k grubunun ortalama geliri ve n_k , k grubunun nüfusudur. Genelleştirilmiş entropi endekslerinde yer alan her bir endeks (T, $C^2/2$, L) için, I_w , grup içi eşitsizlik ve I_B gruplar arası eşitsizlik olmak üzere;

$$I_T = I_B + I_w \text{ dir.} \quad (4)$$

Dolayısıyla gruplar arası eşitsizlik genel olarak aşağıdaki gibi formüle edilebilir:

$$I_B = \frac{1}{\alpha(1-\alpha)} \left[\sum_k \frac{n_k}{n} \left(\frac{\mu_k}{\mu} \right)^\alpha - 1 \right] \quad (5)$$

Grup içi eşitsizlik ise denklem (6)'da gösterilmiştir:

$$I_w = \sum_k \left(\frac{n_k \mu_k}{n \mu} \right)^\alpha \left(\frac{n_k}{n} \right)^{1-\alpha} I_k \quad (6)$$

Denklemlerde yer alan $\frac{n_k}{n}$, k grubunun nüfus içindeki oranı; $\frac{n_k \mu_k}{n \mu}$ ise k grubunun toplam nüfusun gelirinin içindeki payını ifade etmektedir.

4. BULGULAR

Gelir dağılımının incelenmesinde sıklıkla kullanılan yöntemlerden biri olan faktör gelirlerinin (emek, girişimci, faiz, gayrimenkul, emekli geliri gibi) toplam gelirdeki paylarına bakmak, kişinin birden fazla faktör geliri elde etmesi durumunda (hem kira geliri hem de emekli maaşı gibi) tercih edilmemektedir. Bu yaklaşım yerine, son yıllarda, haneye ait ekonomik ve demografik özelliklerin gelir dağılımı üzerinde neden olduğu farklılıkları ortaya çıkartılabilen yaklaşımlar kullanılmaya başlanmıştır. Bütçe anketi verileri kullanılarak yapılan çalışmalarda hanehalkları arasındaki mevcut farklılıklarının belirlenmesi, sıklıkla hanehalkı reisine ait demografik değişkenler üzerinden olmaktadır. Bunun temel sebebi, hanehalkı reisinin yalnız ka-

zanç ve masraflarından sorumlu olmakla kalmayıp hanehalkı adına hukuki, iktisadi ve sosyal tasarrufta bulunabilen kişi olmasıdır. Çalışmada hanehalkı reisine ait (k) demografik değişken üzerinden μ_k , k grubunun ortalama gelirini; $\frac{n_k}{n}$, k grubunun nüfus içindeki payını; $\frac{\mu_k}{\mu}$, k grubunun toplam gelir içindeki payını; T , gruba ait genel Theil endeksini; T_w , grup içi Theil endeksini; T_B , gruplar arası Theil endeksini ve son olarak T_T , tüm nüfus için genel Theil endeksini göstermektedir. İlgili Theil endeksi değerleri hesaplanarak 2003-2012 döneminde Türkiye’de gelir dağılımının grup içi ve gruplar arasındaki seyri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

İlk olarak demografik değişkenlerden hanehalkı reisinin yaşı alınmış ve söz konusu endeks değerleri hesaplanarak Tablo 1’de gösterilmiştir. Ortalama eşdeğer kullanılabilir gelir yıllar itibariyle 2006 yılı 25 yaş altı hariç her yıl ve her yaş grubu için arttığı görülmektedir. Ayrıca hanehalkı ortalama eşdeğer kullanılabilir geliri ile hanehalkı reisinin yaşı arasında ters U şeklinde bir ilişkinin olduğu görülmekte ve gelir 45-54 yaş grubuna kadar artmakta daha sonra tekrar azalmaktadır.

Tablo 1: Hanehalkı Reisinin Yaşına Göre Eşitsizliğin Ayrıştırılması

		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
25 altı	μ_k	3129	5686	5601	4872	6425	7401	9152	9023	11597	13067
	$\frac{n_k}{n}$	0.014	0.011	0.011	0.011	0.014	0.012	0.017	0.013	0.012	0.016
	T_k	0.413	0.500	0.324	0.174	0.244	0.279	0.255	0.242	0.260	0.218
25-34	μ_k	4061	5077	5765	5993	7233	8050	9760	10552	12444	14309
	$\frac{n_k}{n}$	0.187	0.179	0.172	0.188	0.207	0.200	0.198	0.194	0.191	0.191
	T_k	0.495	0.373	0.342	0.271	0.276	0.213	0.311	0.312	0.294	0.290
35-44	μ_k	4031	5070	5846	6208	7145	8520	9016	10245	11709	13467
	$\frac{n_k}{n}$	0.289	0.284	0.273	0.281	0.269	0.267	0.260	0.258	0.257	0.255
	T_k	0.484	0.438	0.345	0.288	0.309	0.348	0.322	0.387	0.334	0.312
45-54	μ_k	4637	5512	5929	7176	7948	9591	10825	10749	12434	14266
	$\frac{n_k}{n}$	0.233	0.250	0.254	0.251	0.233	0.229	0.228	0.232	0.230	0.228
	T_k	0.482	0.354	0.273	0.314	0.258	0.282	0.393	0.304	0.290	0.307
55-64	μ_k	4310	5308	6079	6442	7804	9164	10288	10979	12999	14048
	$\frac{n_k}{n}$	0.143	0.145	0.154	0.149	0.145	0.154	0.152	0.156	0.166	0.164
	T_k	0.436	0.341	0.291	0.284	0.241	0.278	0.334	0.320	0.339	0.348
65+	μ_k	4026	4164	5086	5483	6209	7440	7862	8800	10588	11318
	$\frac{n_k}{n}$	0.134	0.131	0.135	0.121	0.132	0.138	0.146	0.147	0.144	0.145
	T_k	0.451	0.251	0.297	0.250	0.247	0.249	0.365	0.311	0.335	0.379
T_T	0.4066	0.3734	0.3123	0.2909	0.2743	0.2857	0.3492	0.3322	0.3181	0.3220	
T_w		0.4043	0.3700	0.3110	0.2870	0.2713	0.2820	0.3439	0.3298	0.3162	0.3192
		0.995	0.991	0.996	0.987	0.989	0.987	0.985	0.993	0.994	0.991
T_B		0.0022	0.0033	0.0013	0.0039	0.0030	0.0037	0.0053	0.0024	0.0019	0.0028
		0.005	0.009	0.004	0.014	0.011	0.013	0.015	0.007	0.006	0.009

Not: μ_k , k grubunun ortalama gelirini; $\frac{n_k}{n}$, k grubunun nüfus içindeki payını; T_k k gruba ait genel Theil endeksini; T_w , grup içi Theil endeksini; T_B , gruplar arası Theil endeksini ve son olarak T_T , tüm nüfus için genel Theil endeksini göstermektedir.

En düşük ortalama gelire 2003, 2006 ve 2008 yıllarında 25 yaş altı, diğer yıllarda 65 yaş ve üzeri grup sahip olmuştur. 35-44 yaş grubunun toplam nüfus içindeki payı yıllar itibariyle azalırken, 55-64 ve 65 yaş üzeri grubun payı artmaktadır. Bu yaş gruplarının nüfus

içerisindeki payının emeklilik yaşının artması, yaşam süresinin uzaması gibi nedenlerle arttığı söylenebilir. Theil endeksi yardımıyla gelir dağılımındaki eşitsizlik incelendiğinde 2003-2007 döneminde Türkiye geneli gelir dağılımında bir iyileşme (0.4066' dan 0.2743'e inmiştir) yaşandığı ancak, 2008-2012 döneminde tekrar bir bozulma (0.2857'den 0.3220'ye yükselmiştir) yaşandığı görülmektedir. Yaşanan bu kırılmanın 2008 küresel ekonomik krizden kaynaklandığı düşünülmektedir. Kriz sonrası gelir dağılımı olumsuz yönde en çok etkilenen yaş grupları ise 55-64 ile 65 yaş üzerindeki gruplar olmuştur.

Son olarak, yaş grupları itibariyle toplam gelir eşitsizliğinde grup içi ve gruplar arasındaki eşitsizliğin etkileri ayrıştırıldığında toplam eşitsizliğin yaklaşık olarak %99'unu grup içi gelir eşitsizliğinin oluşturduğu görülmektedir. Dolayısıyla yaş grupları arasındaki gelir eşitsizliğinin azaltılması toplam eşitsizliğin düzelmesi üzerinde %1'den daha az bir etki yaratacaktır. Elde edilen bu sonuç Yunanistan (Tsakloglou, 1988; Papatheodorou, 2000), İngiltere (Jenkins, 1995) için yapılan çalışmalarda sonuçlar ile benzerlik göstermektedir.

Tablo 2: Hanehalkı Reisinin Eğitim Seviyesine Göre Eşitsizliğin Ayrıştırılması

		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
0	μ_k	2174	2345	3073	3334	4114	4136	4865	5503	6182	7138
	$\frac{n_k}{n}$	0.06	0.07	0.07	0.07	0.07	0.06	0.08	0.08	0.07	0.07
	T_k	0.2605	0.2224	0.2984	0.2147	0.2651	0.2246	0.2504	0.2192	0.2195	0.2276
1	μ_k	3092	3890	4587	5227	5907	6608	7312	7821	9189	10006
	$\frac{n_k}{n}$	0.57	0.56	0.58	0.58	0.56	0.51	0.54	0.53	0.52	0.49
	T_k	0.2650	0.2557	0.2300	0.2429	0.2049	0.2196	0.2531	0.2211	0.2446	0.2163
2	μ_k	3916	5006	5639	6232	7202	8222	8590	9536	11852	11306
	$\frac{n_k}{n}$	0.11	0.10	0.11	0.11	0.10	0.11	0.10	0.10	0.10	0.11
	T_k	0.2377	0.2246	0.2042	0.2053	0.2213	0.2059	0.2026	0.2055	0.2487	0.1787
3	μ_k	5191	6267	7459	7902	8938	10251	12138	11780	13379	15798
	$\frac{n_k}{n}$	0.16	0.17	0.16	0.16	0.17	0.19	0.17	0.17	0.17	0.18
	T_k	0.2740	0.2500	0.2332	0.2312	0.2197	0.1917	0.3098	0.2294	0.2150	0.3059
4	μ_k	10765	12174	12774	13428	15013	17020	20943	22351	24602	27337
	$\frac{n_k}{n}$	0.10	0.10	0.09	0.09	0.10	0.12	0.11	0.12	0.14	0.15
	T_k	0.3728	0.3492	0.2573	0.1957	0.2014	0.2174	0.2368	0.2910	0.2285	0.2100
T_T	0.4066	0.3734	0.3123	0.2909	0.2743	0.2857	0.3492	0.3322	0.3181	0.3220	
T_w		0.2903	0.2720	0.2358	0.2269	0.2112	0.2114	0.2565	0.2400	0.2339	0.2303
		0.714	0.729	0.755	0.780	0.770	0.740	0.734	0.723	0.735	0.715
T_B		0.1163	0.1014	0.0765	0.0640	0.0631	0.0743	0.0927	0.0921	0.0842	0.0916
		0.286	0.271	0.245	0.220	0.230	0.260	0.266	0.277	0.265	0.285

Not 1: μ_k , k grubunun ortalama gelirini; $\frac{n_k}{n}$, k grubunun nüfus içindeki payını; T_k k gruba ait genel Theil endeksini; T_w , grup içi Theil endeksini; T_B , gruplar arası Theil endeksini ve son olarak T_T , tüm nüfus için genel Theil endeksini göstermektedir.

Not 2: 0: okuryazar değil; 1 okuryazar veya ilk ilkököl mezunu; 2: ortaokul mezunu; 3: lise mezunu 4: yüksek eğitim mezunu (yükseköğretim, fakülte, yüksek lisans, doktora) olan hanehalkı reisinin eğitim seviyesini temsil etmektedir.

Hanehalkı reisi eğitim seviyesinin gelir dağılımı üzerinde yarattığı farklılıklar ise Tablo 2’de sunulmuştur. Eğitim seviyesi arttıkça ortalama eşdeğer kullanılabilir gelirin arttığı görülmektedir. Hanehalklarının yüksek beşeri sermayeye sahip olması yüksek gelir elde etmelerindeki temel faktör olduğu söylenebilir. Yüksekokul, fakülte veya üzeri eğitilmiş gelir getiren hanehalkı reisinin toplam nüfusa oranı 2003 yılında %9 seviyesindeyken 2012 yılında %15 seviyesine ulaşarak önemli bir artış göstermiş olmasına rağmen ülkedeki hanehalklarının yaklaşık olarak %50’si halen ilköğretim veya altı eğitim seviyesinde hanehalkı reisine sahiptir.

Yıllar itibariyle eğitim grupları içinde gelir dağılımı eşitsizliğinde bir dalgalanma yaşanmakla birlikte 2012 yılında ortaokul eğitilmiş hanehalkı reisine sahip haneler arasında gelir eşitsizliği en düşük seviyeye inmiş, 2003 yılında yüksek eğitilmiş hanehalkı reisine sahip haneler arasında en yüksek seviyeye ulaşmıştır. 2008 küresel kriz nedeniyle gelir dağılımı en kötü etkilenen grup ise lise ve dengi eğitime sahip hanehalkları olmuştur. Söz konusu grup 2007’de 0.1917 gibi düşük bir eşitsizlik endeksine sahipken 2008’de 0.3098 gibi yüksek bir değere sıçramıştır. Genel olarak en düşük gelir eşitsizlikleri ortaokul grubunda görülürken en yüksek gelir eşitsizliklerine ise ilköğretim altı ve yüksek eğitilmiş haneler arasında rastlanmaktadır. Farklı eğitim seviyesine sahip hanehalkları arasındaki gelir eşitsizliğinin genel gelir dağılımı üzerindeki etkisi, yaklaşık olarak %30 seviyesinde hesaplanmıştır.

Tablo 3: Hanehalkı Reisinin Cinsiyetine Göre Eşitsizliğin Ayrıştırılması

		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Kadın	μ_k	4237	5410	6006	5522	6957	7761	8576	9695	11869	13475
	$\frac{n_k}{n}$	0.10	0.10	0.10	0.10	0.11	0.11	0.14	0.14	0.13	0.13
	T_k	0.4031	0.4667	0.3737	0.2456	0.2648	0.2552	0.3355	0.3243	0.3375	0.3765
Erkek	μ_k	4200	5070	5758	6438	7356	8714	9769	10404	12097	13603
	$\frac{n_k}{n}$	0.90	0.90	0.90	0.90	0.89	0.89	0.86	0.86	0.87	0.87
	T_k	0.4069	0.3619	0.3048	0.2942	0.2752	0.2884	0.3500	0.3330	0.3153	0.3141
T_T		0.4066	0.3734	0.3123	0.2909	0.2743	0.2857	0.3492	0.3322	0.3181	0.3220
T_w		0.4066	0.3732	0.3122	0.2899	0.2741	0.2851	0.3482	0.3319	0.3181	0.3220
		1.000	0.999	1.000	0.997	0.999	0.998	0.997	0.999	1.000	1.000
T_B		0	0.0002	0.0001	0.0010	0.0002	0.0006	0.0010	0.0003	0.0	0.0
		0.0	0.001	0.0	0.003	0.001	0.002	0.003	0.001	0.0	0.0

Not: μ_k , k grubunun ortalama gelirini; $\frac{n_k}{n}$, k grubunun nüfus içindeki payını; T_k k gruba ait genel Theil endeksini; T_w , grup içi Theil endeksini; T_B , gruplar arası Theil endeksini ve son olarak T_T , tüm nüfus için genel Theil endeksini göstermektedir.

İstihdamda olan kadın hanehalkı reisi oranı 2003-2012 döneminde %9’dan %13’e çıkmış olmasına rağmen, hanehalkı reisi erkek olan hanelerin kadın olanlara kıyasla

2003-2005 dönemi hariç her yıl daha yüksek ortalama eşdeğer kullanılabilir gelirine sahip olduğu Tablo 3'te görülmektedir. 2004-2005 ve 2011-2012 yıllarında kadın hanehalkı reisine sahip haneler içinde gelir eşitsizliği erkek hanehalkı reisine sahip hanelere kıyasla daha kötü iken, diğer yıllarda erkek hanehalkı reisine sahip haneler arası eşitsizlik daha yüksek olmuştur. Grup içi ve gruplar arası eşitsizlik değerleri hesaplandığında cinsiyetler arası eşitsizliğin toplam eşitsizlikteki payının neredeyse hiç olmadığı görülmüştür. Elde edilen bu sonuç gerek beklentilerimizle gerekse de daha önceki çalışmalarla çelişmektedir. Bu sonucun elde edilmesinde cinsiyete dayalı gelir dağılımı çalışmalarında bireyler üzerinden hesaplamalar yapılırken bu çalışmada hanehalkını temsilen hanehalkı reisinin cinsiyetinin demografik değişken olarak kullanılmış olmasıdır. Bu nedenle gelir dağılımı çalışmalarında hanehalkına ait demografik değişkenler belirlenirken cinsiyet değişkeninin analiz dışında tutulmasının daha tutarlı sonuçların elde edilmesinde yararlı olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 4: Hanehalkının Yerleşim Yerine Göre Eşitsizliğin Ayrıştırılması

		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Kır	μ_k	3178	3743	4468	5103	5452	6366	6376	7686	8630	10065
	$\frac{n_k}{n}$	0.36	0.36	0.36	0.36	0.28	0.29	0.29	0.30	0.30	0.31
	T_k	0.3203	0.2974	0.2884	0.2850	0.2701	0.2731	0.3105	0.3085	0.2807	0.2915
Kent	μ_k	4785	5873	6509	7029	8038	9532	10896	11421	13529	15145
	$\frac{n_k}{n}$	0.64	0.64	0.64	0.64	0.72	0.71	0.71	0.70	0.70	0.69
	T_k	0.4148	0.3721	0.3008	0.2780	0.2584	0.2703	0.3279	0.3203	0.3048	0.3106
T_T		0.4066	0.3734	0.3123	0.2909	0.2743	0.2857	0.3492	0.3322	0.3181	0.3220
T_w		0.3890	0.3523	0.2974	0.2800	0.2609	0.2709	0.3246	0.3176	0.2997	0.3062
		0.957	0.944	0.952	0.962	0.951	0.948	0.930	0.956	0.942	0.951
T_B		0.0176	0.0211	0.0149	0.0109	0.0134	0.0148	0.0245	0.0145	0.0184	0.0157
		0.043	0.056	0.048	0.038	0.049	0.052	0.070	0.044	0.058	0.049

Not: μ_k , k grubunun ortalama gelirini; $\frac{n_k}{n}$, k grubunun nüfus içindeki payını; T_k k gruba ait genel Theil endeksini; T_w , grup içi Theil endeksini; T_B , gruplar arası Theil endeksini ve son olarak T_T , tüm nüfus için genel Theil endeksini göstermektedir.

Tablo 4'e bakıldığında, 2003-2012 yılları arasında kentleşmenin arttığı ve kentte yaşayan hanehalklarının ortalama eşdeğer kullanılabilir gelirinin ise kırdaki yaşayanlara oranla yaklaşık olarak 1,5 kat daha fazla olduğu görülmektedir. 2006-2008 dönemi hariç kentte yerleşik hanehalkları arasında gelir dağılımının kırdaki yaşayan hanelere oranla daha kötü olduğu ve özellikle bu durumun 2008 sonrası giderek arttığı söylenebilir. Genel gelir eşitsizliği yaklaşık olarak %95 ile grup içi eşitsizlikten kaynaklanmaktadır.

Türkiye'de hanehalkı reisinin esas işinin (en çok gelir elde edilen iş) dâhil olduğu sektörler itibarıyla ortalama eşdeğer kullanılabilir geliri, nüfus içindeki payı ve Theil endeksine

ait sonuçlar Tablo 5’te gösterilmiştir.² İktisadi faaliyet sınıflaması NACE Rev.1’e³: göre verilmiştir. İlk olarak hanehalkı reisinin esas iş faaliyet koluna bağlı olarak elde ettiği ortalama eşdeğer kullanılabilir gelir hesaplandığında, en yüksek geliri 2004-2005 ve 2008 yıllarında gayrimenkul, kiralama ve iş faaliyetlerinde bulunan, diğer yıllarda ise mali aracı kuruluşların faaliyetlerinde bulunan hanehalklarının elde ettiği görülmektedir. 2007 yılı sonrasında ise ikinci en yüksek ortalama eşdeğer kullanılabilir gelir ise sağlık işleri ile sosyal hizmetleri grubunda görülmektedir. 2003-2012 dönemi arasında en düşük ortalama eşdeğer kullanılabilir gelire tarım, avcılık, ormancılık ve balıkçılık faaliyet koluna bağlı hanelerde rastlanılmaktadır. 2005 ve 2008 yıllarında imalat sanayi ile toptan ve perakende satış, motorlu araç vs. faaliyet kolunda bulunan hanelerin nüfus içindeki payı ciddi oranda azalırken, elektrik gaz ve su ile otel ve lokantalar faaliyet kolunda bulunan hanelerin nüfus içindeki payı tam tersine ciddi şekilde artmıştır.

Gayrimenkul, kiralama ve iş faaliyetlerinden gelir elde eden hanehalklarının gelir eşitsizliği genellikle yüksek iken, madencilik ve taş ocakçılığı faaliyet kolundan gelir getiren haneler arasındaki eşitsizlik ise en düşük gruplar olmuştur. 2008 küresel krizin gelir dağılımı üzerinde yarattığı olumsuz etki ise en çok inşaat ve bayındırlık işleri ile gayrimenkul, kiralama ve iş faaliyetleri grubunda yer alan hanehalkları grubunda olmuştur. Genel gelir eşitsizliğinin yaklaşık olarak %12’si ise gruplar arasındaki gelir eşitsizliğinden kaynaklanmaktadır.

² HBA’ da hanehalkı reisine ait ana sektör kodu tüm gözlemler için tanımlanmamıştır. Bu nedenle ana sektör kodu tanımlanan haneler dikkate alınarak hesaplamalar yapılmıştır.

³ 2003 (17), 2008 (16), 2009, 2010,2011 ve 2012 yıllarında (18) meslek grubuna ayrılmış olup analiz yapılırken 14 meslek grubu üzerinden ilgili yıllar için tarafımızdan normalleştirme yapılmıştır.

Tablo 5: Hanehalkı Reisinin Esas İş Faaliyet Koluna Göre Eşitsizliğin Ayrıştırılması

		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1	μ_k	2785	3334	3934	4396	5091	5405	6581	7191	8823	9239
	$\frac{n_k}{n}$	0.23	0.23	0.23	0.20	0.17	0.17	0.22	0.19	0.20	0.19
	T_k	0.2985	0.3934	0.2643	0.2633	0.2723	0.2839	0.3152	0.2619	0.2788	0.2835
2	μ_k	5598	5251	4612	8172	8127	6524	9370	9163	9501	13742
	$\frac{n_k}{n}$	0.01	0.01	0.00	0.01	0.01	0.00	0.01	0.01	0.01	0.01
	T_k	0.3829	0.1527	0.1194	0.3643	0.1345	0.1333	0.1374	0.1277	0.1211	0.1840
3	μ_k	4757	5592	6270	6644	7329	8552	8962	10142	11952	13348
	$\frac{n_k}{n}$	0.17	0.18	0.01	0.18	0.20	0.01	0.18	0.19	0.17	0.18
	T_k	0.4767	0.3130	0.1740	0.2424	0.2309	0.2320	0.2219	0.2819	0.3047	0.3663
4	μ_k	5201	6850	6492	12478	7970	8864	10374	12842	13865	13459
	$\frac{n_k}{n}$	0.01	0.01	0.18	0.01	0.01	0.19	0.01	0.01	0.01	0.01
	T_k	0.1278	0.0816	0.2894	0.3152	0.1454	0.2730	0.2382	0.2219	0.4496	0.2164
5	μ_k	3187	3962	8349	4707	6641	10804	8043	8104	10734	10879
	$\frac{n_k}{n}$	0.08	0.07	0.01	0.09	0.09	0.01	0.07	0.09	0.10	0.10
	T_k	0.4709	0.4602	0.1349	0.3166	0.4203	0.1394	0.4024	0.3512	0.4252	0.3012
6	μ_k	4961	6236	4349	8330	9250	7990	12001	12167	13439	15242
	$\frac{n_k}{n}$	0.18	0.17	0.08	0.16	0.17	0.08	0.17	0.16	0.16	0.14
	T_k	0.3956	0.3827	0.3402	0.3948	0.3252	0.4124	0.4512	0.3883	0.3178	0.3573
7	μ_k	3630	4968	6709	5430	6435	10026	8990	9711	11675	14011
	$\frac{n_k}{n}$	0.05	0.04	0.17	0.04	0.05	0.19	0.07	0.07	0.07	0.06
	T_k	0.2900	0.3535	0.3229	0.2028	0.1657	0.3231	0.1645	0.2127	0.2428	0.2324
8	μ_k	4346	5134	6305	6634	7839	9406	11711	11200	12450	14953
	$\frac{n_k}{n}$	0.07	0.08	0.05	0.09	0.09	0.05	0.05	0.05	0.05	0.05
	T_k	0.2806	0.2604	0.3029	0.1951	0.2001	0.3167	0.3698	0.3221	0.2850	0.2536
9	μ_k	12594	12974	6732	13230	13401	9800	25422	30263	28476	34139
	$\frac{n_k}{n}$	0.01	0.01	0.07	0.01	0.01	0.07	0.01	0.01	0.01	0.01
	T_k	0.3961	0.5604	0.3756	0.2457	0.1667	0.3020	0.3875	0.4276	0.2565	0.2555
10	μ_k	9289	13103	13228	9325	10494	15748	14360	14000	16308	18783
	$\frac{n_k}{n}$	0.02	0.02	0.01	0.03	0.04	0.01	0.05	0.05	0.06	0.06
	T_k	0.5386	0.5974	0.2970	0.3154	0.3755	0.1713	0.4480	0.5178	0.3328	0.5466
11	μ_k	4430	5843	10738	7149	8641	11356	12845	13638	15978	19380
	$\frac{n_k}{n}$	0.08	0.07	0.03	0.08	0.07	0.05	0.07	0.07	0.07	0.08
	T_k	0.1806	0.1984	0.4445	0.1511	0.1747	0.3158	0.1802	0.1400	0.1450	0.1368
12	μ_k	6156	7761	6423	10111	10023	9618	16863	16862	20993	21858
	$\frac{n_k}{n}$	0.04	0.04	0.07	0.04	0.04	0.09	0.05	0.04	0.04	0.05
	T_k	0.2571	0.2083	0.1517	0.1511	0.1646	0.1416	0.1782	0.1338	0.1637	0.1206
13	μ_k	9089	10340	8557	11472	12576	14844	17185	20644	24090	29517
	$\frac{n_k}{n}$	0.02	0.02	0.04	0.02	0.02	0.04	0.02	0.02	0.02	0.03
	T_k	0.5621	0.4191	0.1585	0.3335	0.3537	0.1905	0.3287	0.2841	0.3059	0.3400
14	μ_k	3533	4133	6816	6709	7340	10216	8359	10201	11724	12756
	$\frac{n_k}{n}$	0.04	0.05	0.06	0.04	0.04	0.06	0.03	0.04	0.03	0.03

Not 1: μ_k , k grubunun ortalama gelirini; $\frac{n_k}{n}$, k grubunun nüfus içindeki payını; T_k k gruba ait genel Theil endeksini; T_w , grup içi Theil endeksini; T_B , gruplar arası Theil endeksini ve son olarak T_T , tüm nüfus için genel Theil endeksini göstermektedir.

Not 2: 1: tarım, avcılık, ormancılık, balıkçılık; 2: madencilik ve taş ocaklığı; 3: imalat sanayi; 4: elektrik gaz ve su; 5: inşaat ve bayındırlık işleri; 6: toptan ve perakende satış, motorlu araç, kişisel ve ev eşyalarının tamiri; 7: otel ve

lokantalar; 8: ulaştırma, haberleşme ve depolama hizmetleri; 9: mali aracı kuruluşların faaliyetleri; 10: gayrimenkul, kiralama ve iş faaliyetleri; 11: kamu yönetimi ve savunma, zorunlu sosyal güvenlik; 12: eğitim; 13: sağlık işleri ve sosyal hizmetler; 14: diğer sosyal, toplumsal ve kişisel hizmet faaliyetlerini kapsamaktadır.

Son olarak, çalışılan esas işe ilişkin meslek gruplarına ait bilgiler Tablo 6’da gösterilmiştir. Hanehalkı reisine ait meslek sınıflandırılması ISCO 88’e göre yapılmıştır. 2003-2012 yılları arasında ortalama eşdeğer kullanılabilir gelirin en yüksek olduğu gruplar sırasıyla; profesyonel meslek mensupları, kanun yapıcılar, üst düzey yöneticiler ve müdürlerin oluşturduğu hanehalklarıdır. Aynı dönemde en düşük ortalama eşdeğer kullanılabilir gelir ise nitelik gerektirmeyen işlerde çalışan hanehalkı reisine sahip hanelerde rastlanılmakta iken, bu grubu nitelikli tarım, hayvancılık, avcılık, ormancılık ve su ürünleri çalışanlarının oluşturduğu hanehalkları takip etmektedir. Bu grup aynı zamanda ilgili dönem itibarıyla nüfus içindeki payı en çok dalgalanan grup olmuştur.

Tablo 6: Hanehalkı Reisinin Esas İş Meslek Koluna Göre Eşitsizliğin Ayrıştırılması

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
μ_k	8064	9419	10415	11256	12540	15267	17533	18910	21803	27844
$\frac{n_k}{n}$	0.14	0.15	0.15	0.14	0.14	0.17	0.15	0.14	0.13	0.09
T_k	0.4322	0.3994	0.3597	0.3577	0.2973	0.3145	0.3820	0.4133	0.3566	0.4206
μ_k	9832	10619	10983	12819	15363	18217	22062	22920	25972	29667
$\frac{n_k}{n}$	0.06	0.06	0.06	0.05	0.06	0.05	0.06	0.07	0.07	0.08
T_k	0.4155	0.3482	0.2291	0.1939	0.2026	0.1866	0.2122	0.2388	0.1754	0.1975
μ_k	6333	7709	9624	9927	10037	11216	12794	14124	16093	20531
$\frac{n_k}{n}$	0.05	0.05	0.04	0.05	0.06	0.07	0.06	0.06	0.07	0.06
T_k	0.3140	0.3880	0.2218	0.2638	0.2381	0.1677	0.2441	0.2019	0.1737	0.2323
μ_k	4794	5690	6423	7514	8375	9846	11444	12805	14555	16451
$\frac{n_k}{n}$	0.04	0.05	0.04	0.04	0.05	0.05	0.04	0.05	0.05	0.05
T_k	0.1978	0.1574	0.1355	0.1303	0.1155	0.1468	0.1613	0.1627	0.1726	0.2072
μ_k	3432	4117	5061	5502	6919	7395	8872	9238	10843	13801
$\frac{n_k}{n}$	0.09	0.08	0.09	0.10	0.10	0.10	0.09	0.10	0.10	0.17
T_k	0.2055	0.1655	0.1856	0.1718	0.1580	0.1200	0.2198	0.1815	0.1881	0.2419
μ_k	2879	3513	4136	4566	5243	5665	6780	7376	9099	9580
$\frac{n_k}{n}$	0.22	0.21	0.22	0.18	0.16	0.15	0.20	0.17	0.18	0.18
T_k	0.2939	0.3907	0.2506	0.2572	0.2510	0.2820	0.3132	0.2506	0.2662	0.3066
μ_k	3126	4137	4880	5236	5959	7081	7618	7830	9057	9901
$\frac{n_k}{n}$	0.17	0.16	0.17	0.18	0.18	0.15	0.14	0.17	0.14	0.16
T_k	0.2113	0.2488	0.2071	0.1747	0.1767	0.1733	0.2211	0.1531	0.1889	0.1343
μ_k	3531	4380	5180	5895	6607	7207	8091	8304	9856	11005
$\frac{n_k}{n}$	0.11	0.12	0.11	0.14	0.13	0.13	0.13	0.13	0.12	0.12
T_k	0.1748	0.1521	0.1612	0.1434	0.1507	0.1483	0.1422	0.1208	0.1445	0.1296
μ_k	2312	3074	3532	4065	4569	4995	5993	6486	7506	7988
$\frac{n_k}{n}$	0.11	0.12	0.13	0.12	0.12	0.12	0.12	0.12	0.13	0.10
T_k	0.1919	0.2126	0.2087	0.2002	0.1804	0.1504	0.1939	0.1637	0.1810	0.1504
T_T	0.4318	0.4076	0.3321	0.3126	0.2903	0.3081	0.3597	0.3404	0.3193	0.3485
T_w	0.3103	0.3087	0.2475	0.2337	0.2136	0.2159	0.2615	0.2420	0.2269	0.2437
	0.719	0.757	0.745	0.748	0.736	0.701	0.727	0.711	0.711	0.699
T_B	0.1214	0.0988	0.0846	0.0789	0.0767	0.0923	0.0982	0.0985	0.0923	0.1048
	0.281	0.243	0.255	0.252	0.264	0.299	0.273	0.289	0.289	0.301

Not 1: μ_k , k grubunun ortalama gelirini; $\frac{n_k}{n}$, k grubunun nüfus içindeki payını; T_k k gruba ait genel Theil endeksini; T_w , grup içi Theil endeksini; T_B , gruplar arası Theil endeksini ve son olarak T_T , tüm nüfus için genel Theil endeksini göstermektedir.

Not 2: 1: kanun yapımcılar, üst düzey yöneticiler ve müdürleri; 2: profesyonel meslek mensuplarını; 3: yardımcı profesyonel meslek mensuplarını; 4: büro ve müşteri hizmetlerinde çalışan elemanlarını; 5: hizmet ve satış elemanlarını; 6: nitelikli tarım, hayvancılık, avcılık, ormancılık ve su ürünleri çalışanlarını; 7: sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlarını; 8: tesis ve makine operatörlerini ve montajcılarını; 9: nitelik gerektirmeyen işlerde çalışanlarını kapsamaktadır

Yıllar itibarıyla grup içi Theil endeksleri hesaplandığında kanun yapımcılar, üst düzey yöneticiler ve müdürlerden oluşan hanehalkları arasında gelir dağılımının her zaman en dengesiz olan grup olduğu görülmüştür. Bu grubu nitelikli tarım, hayvancılık, avcılık, ormancılık ve su ürünleri çalışanlarından oluşan grup takip etmektedir. Grup içi gelir eşitsizliği en düşük olan meslek grupları ise, büro ve müşteri hizmetlerinde çalışanlarından oluşan hanehalkları ile tesis ve makine operatörlerinden oluşan hanehalklarıdır. Meslek grupları arasındaki gelir eşitsizliğini genel gelir eşitsizliğini açıklama payı ise yaklaşık olarak %30 seviyesindedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Türkiye’de gelir dağılımı, hanehalkları eğitim, yaş, cinsiyet, yerleşim yeri, çalışılan sektör ve meslek kolu olmak üzere farklı sosyo-ekonomik alt gruplara ayrıştırılarak 2003-2012 dönemi için HBA mikro veri setinden yararlanılarak incelenmiştir. Gelir eşitsizliğinin farklı sosyo-ekonomik alt gruplara ayrıştırılarak incelenmesi ile haneler arasında ve içinde var olan gelir eşitsizliğinin açıklanabilirliğine ve anlaşılabilirliğine katkı sağlandığı düşünülmektedir. Bu katkının gelir eşitsizliği ve yoksullukla mücadele konusunda politika yapıcılara önemli ipuçları sunması beklenmektedir.

Grup içi ve gruplar arası gelir eşitsizliğinin Theil endeksi yardımıyla ayrıştırılarak hesaplanması sonucunda gruplar arasındaki eşitsizliğin giderilmesinin genel eşitsizliğe katkısı en çok olan demografik değişkenler yaklaşık olarak %30 ile eğitim ve meslek kolu olmuştur. Kır ve kentte yerleşik hanehalkları arasındaki eşitsizliğin azaltılmasının toplam gelir eşitsizliği azaltmada yaklaşık olarak %5 seviyelerinde düşük bir etkisinin olduğu görülmüştür.

Ancak en çarpıcı sonuç beklentilerimizin aksine cinsiyetler arası gelir eşitsizliğinin giderilmesinin toplam eşitsizliği azaltmaya hiçbir katkısının olmayacağıdır. Bu sonuca göre gelir dağılımı analizlerinde cinsiyetin hanehalkı demografik değişkeni olarak kullanılması uygun olmayacağı düşünülmektedir. Memiş (2013) çalışmasında vurgulanan cinsiyete dayalı alt grup ayrıştırma yöntemlerinin dikkatle yapılması gerektiği, yanıltıcı sonuçların kolaylıkla elde edilebileceği sonucu önerimizi desteklemektedir.

Gayrimenkul, kiralama ve iş faaliyetlerinden gelir elde eden hanehalklarının grup içi gelir eşitsizliği genellikle yüksek seyrederken, eşitsizliğin en az bulunduğu grup madencilik ve taş ocakçılığı faaliyet kolundan gelir getiren haneler arasında olmuştur. 2008 küresel krizin gelir dağılımı üzerinde yarattığı olumsuz etki ise en çok inşaat ve bayındırlık işleri ile gayrimenkul, kiralama ve iş faaliyetleri grubunda yer alan hanehalkları içinde gerçekleşmiştir.

KAYNAKÇA

- Atkinson, A.B., (1993). What is Happening to the Distribution of Income in the UK?, *Proceedings of the British Academy*, 82, 317-351.
- Aydın, K., (2012). Türkiye’de Kişisel Gelir Dağılımının Sosyo Ekonomik ve Demografik Belirleyicileri, *Çalışma ve Toplum* 2012(1), 147-166.
- Brandolini, A., & D'Alessio, G., (2001). Household Structure and Income Inequality, *Ceps/Ins-tead-Centre D'etudes De Populations, De Pauvrete Et De Politiques Socio-Economiques/ International Networks for Studies in Technology, Environment, Alternatives, Development*.
- Bourguignon, F., (1979). Decomposable Income Inequality Measures, *Econometrica*, 47(4), 901-920.
- Breen, R., García-Peñalosa, C., Orgiazzi, E., (2008). Factor Components of Inequality: Cross-Country Differences and Time Changes, *Luxembourg Income Study, Working Paper Series*, (503).
- Conceição, P., & Ferreira, P., (2000). The Young Person’s Guide to the Theil Index: Suggesting Intuitive Interpretations and Exploring Analytical Applications, *UTIP Working Paper No. 14*.
- Cowell, F., (1980). On the Structure of Additive Inequality Measures, *The Review of Economic Studies*, 47(3), 521-531.
- Cowell, F., & Jenkins, S., (1995). How Much Inequality Can We Explain? a Methodology and an Application to the United States, *The Economic Journal*, 105(429), 421-430.
- Cowell, F., & Kuga, K., (1981). Additivity and the Entropy Concept: an Axiomatic Approach to Inequality Measurement, *Journal of Economic Theory*, 25(1), 131-143.
- Dagum, C. (1998). A New Approach to the Decomposition of the Gini Income Inequality Ratio, içinde *Income Inequality, Poverty, and Economic Welfare*, 47-63, Physica-Verlag HD.
- Dollar, D. & Glewwe, P. & Litvack, J. I., (1998). içinde *Household Welfare and Vietnam's Transition*, World Bank Publications.
- Eksi, O., & Kırdar, M. G., (2015). Emek Gelirlerinin ve Eşitsizliğinin Türkiye için bir Analizi: 2002-2011, *Turkish Economic Association, Discussion Paper 2015/2*.
- Gürler, Ö. K., & Üçdoğruk, Ş., (2007). Türkiye’de Cinsiyete Göre Gelir Farklılığının Ayrıştırma Yöntemiyle Uygulanması, *Journal of Yaşar University*, 2(6), 571-588.
- Jenkins, S. P., (1995). Accounting for Inequality Trends: Decomposition Analyses for the UK, 1971-86, *Economica*, 29-63.
- Kaya E., & Şenesen, Ü., (2011). Türkiye’de Gelir Bölüşümü Eşitsizliğine Cinsiyet Ayrımının Katkısı, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 25.
- Kuştepe, Y., & Halaç, A., (2004). Türkiye’de Genel Gelir Dağılımının Analizi ve İyileştirilmesi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 6 Sayı 4: 143-160.
- Memiş, E. (2013). Deriving Macro Policy from Income Inequality Decompositions by Subgroups: A Cautionary Discussion. *Ekonomik Yaklaşım*, 24(87), 69-84.
- Mookherjee, D., & Shorrocks, A., (1982). A Decomposition Analysis of the Trend in UK Income Inequality, *The Economic Journal*, 92(368), 886-902.
- Papatheodorou, C., (2000). Decomposing Inequality by Population Subgroups in Greece: Results and Policy Implications, *Suntory and Toyota International Centres for Economics and Related Disciplines*.

- Parker, S. C., (1999). The Inequality of Employment and Self-Employment Incomes: A Decomposition Analysis for the U.K., *Review of Income and Wealth*, 45: 263–274.
- Shorrocks, A., (1980). The Class of Additively Decomposable Inequality Measures, *Econometrica*, 48(3), 613-625.
- Shorrocks, A. (1984). Inequality Decomposition by Population Subgroups, *Econometrica*, 52(6), 1369-1385.
- TÜİK (2003-2012). Hanehalkı Bütçe Anketi, Ankara.
- Tsakoglou, P., (1993). Aspects of Inequality in Greece: Measurement, Decomposition and Intertemporal Change: 1974-1982, *Journal of Development Economics*, 40(1), 53-74.